

Високи судски и тужилачки савјет
Босне и Херцеговине

**Информатизација правосуђа
Босне и Херцеговине
2004 - 2011**

Правосудни систем којем можете вјеровати

Зашто је потребна информатизација правосуђа?

Без информационе и комуникационе технологије (ИКТ) немогуће је пружити висококвалитетне и модерне судске услуге, које ће одговорити свим потребама друштва. Процес информатизације босанскохерцеговачког правосуђа био је доста дуг, али данас, БиХ има најсвеобухватнији и најмодернији правосудни информациони систем у регији, који у великој мјери доприноси бољем остваривању правде.

Све до 2004. године правосудне институције функционисале су на сличан начин као и на почетку 20. вијека. Непосредно прије увођења информационо-комуникационих технологија у правосудни систем, судови и тужилаштва имали су нешто више од 500 компјутера на којима готово да није било лиценцираног софтвера. Евиденције у

предметима водиле су се ручно, а да би се добила нека информација морало се прегледати брдо папирних списа.

Судски систем БиХ грцао је под теретом бројних, веома сложених предмета произишлих из рата 1990их, а у окружењу у којем је број спорова значајно порастао, застарјеле и неефикасне праксе пријетиле су да додатно погоршају проблем великог броја заосталих предмета. Била је потребна драстична промјена у раду судова, а управо ИКТ су донијеле ту промјену.

И тако је Високи судски и тужилачки савјет (ВСТС) покренуо овај захтјевни пројект увођења најсавременијих, захтјевима прилагођених ИКТ рјешења.

Нова судница опремљена модерном ИКТ опремом

01110110000100001111101111000100010101000011001111110110110001 00010111110011011110001000101111100010

Циљеви информатизације правосуђа

Два су главна циља ка којима је процес информатизације правосуђа БиХ константно тежио:

- правовремено и ефикасно пружање квалитетних услуга; и
- повећање транспарентности рада бх. судова и тужилаштва.

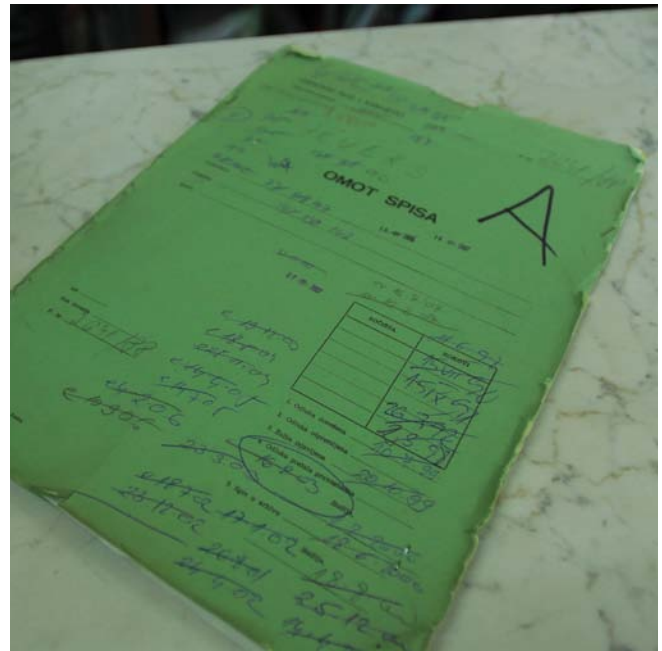
Све иновације, активности и радње реализоване су са намјером да донесу додатну корист крајњим корисницима.

Да би унаприједили ове, опште циљеве, дефинисани су и конкретни под-циљеви:

- повезивање правосудних јединица, те њихова интеграција са другим правосудним тијелима;

- брза и једноставна размјена података;
- јефтиније судске услуге;
- смањење броја основних судских грешака;
- стандардизација података;
- подсјетници за судско особље;
- замјена папирнатих списа електронским;
- креирање базе података;
- ефикасније пружање информација и основне правне помоћи грађанима;
- флексибилније радно вријеме;
- системи за аудио и визуално снимање.

Прије информатизације

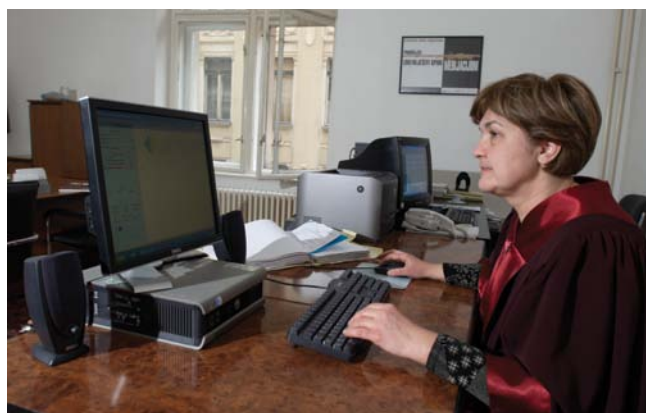

Шта је остварено?

Током протеклих седам година, правосуђе БиХ је у цијелости укључено у модерно информационо доба. Основни елементи ИКТ стратегије који су примијењени су сљедећи:

- систем за управљање судским предметима (CMS)
- централизовано оперативно окружење у ВСТС-у;
- национална мрежа широког подручја (WAN) која повезује 85 институција;
- локалне мреже у 85 институција;
- опскрба 85 институција са преко 100 сервера;
- набавка компјутера за готово 5,000 корисника;
- портал правосуђа, који грађанима омогућава лакши приступ информацијама;
- Центар за судску документацију за лакши приступ информацијама, намијењен судијама, тужиоцима и стручним сарадницима;
- Одјел за ИКТ ВСТС-а смјештен у просторијама ВСТС-а у Сарајеву;
- у свим судовима и тужилаштвима широм земље, запослени су ИКТ стручњаци.

Све ове новине попраћене су основном ИКТ обуком коју је прошло преко 2,000 корисника, као и напредном едукацијом коју је прошло 1,600 корисника.

Након процеса информатизације

Порука предсједника

Босна и Херцеговина се често сврстава у земље у којима се прогресивне реформе одвијају споро. ИКТ револуција која се догодила у правосудном сектору добар је примјер који оповргава овакво мишљење. За мање од једне деценије бх. правосудни систем, који је неефикасно функционисао употребом папирних списа претворио се у систем који користи најнапреднија и према захтјевима израђена ИКТ рјешења у Европи. Сви који су били укључени у овај процес, са правом се требају поносити овим остварењима и могу бити сигурни у извјесност резултата ка којима та рјешења воде.

Ваља се присјетити да је 2004., године прије почетка информатизације, у читавом правосуђу било тек нешто више од 500 неуезаних компјутера. Данас све судије, тужиоци и њихово особље имају компјутере и сви су увезани у електронски систем за управљање предметима (СМS), систем електронске поште и централну приступну тачку за информације о правосуђу – тзв. портал правосуђа. Ове новине су убрзале читав низ активности везаних за правосудни систем. Како је нагласак стављен на осигуравање доступности система грађанима, значајно је унапријеђена и транспарентност правосудног процеса. Грађани сада могу ефикасније комуницирати са судским особљем и директно добити информацију о статусу својих предмета, али и о новостима у правосуђу уопште.

Пројектни тим је морао провести веома комплексна техничка рјешења, да би осигурао успјешност пројекта. Такође, тим је морао превазићи и проблем отпора спрам прихватања значајних промјена у

*Милорад Новковић,
предсједник ВСТС-а
БиХ*

радној пракси коју је увођење нове технологије захтијевало. Иако су у почетку многе судије, тужиоци и правосудни службеници били веома скептични, убрзо су схватили да неће бити у стању ефикасно радити у модерном окружењу уколико не науче користити нова електронска рјешења. Уз детаљну обуку, сви су убрзо препознали предности информатизације, а некадашњи скептици су постали најјачи поборници иновација.

Успјех ИКТ реформе у правосуђу у великој мјери је заслуга свих судија, тужилаца и сарадника у правосуђу који су вриједно радили на стицању нових знања и вјештина неопходних за ваљано функционисање правосудног информационог система. Желио бих истаћи и похвалити посвећеност и стручност тима који је у сваком тренутку осигуравао реализацију пројекта. Наравно, овај амбициозни процес информатизације не би било могуће реализовати без свесрдне подршке донатора, који су препознали значај ове реформе и користи од исте за све грађане Босне и Херцеговине.

ИКТ: инвестиција за будућност

Као једини међународни члан ВСТС-а, посебно сам желио видјети примјену европских стандарда у правосуђу. Драго ми је што могу рећи да је кориштење информационо-комуникационих технологија једно од подручја у којима се БиХ данас у цијелости придржава највиших европских стандарда. Заправо, БиХ је стекла експертизу у примјени ИКТ-а у правосудном контексту и сада може бити примјер другим земљама у транзицији. Искуства БиХ се већ користе у имплементацији сличних ИКТ пројеката у Црној Гори, Србији и Косову.

Ова амбициозна, ИТ револуција не би била могућа без великодушне подршке међународних донатора. Први међу њима, који су још 2004. године издвојили средства за предложене реформе, били су USAID и ИСПАР. Потом су слиједили великодушни доприноси ЕУ, Норвешке, Шпаније, Холандије и Шведске, који су омогућили не само примјену ИКТ рјешења већ и ангажовање ИКТ особља, које се брине за одговарајућу едукацију корисника, одржавање и континуирано развијање система. Видљиви резултати пројеката, које су финансирани ови међународни донатори, потакли су локалне органе власти да и сами издвоје средства за ИКТ особље, како у ВСТС-у тако и у судовима и тужилаштвима широм земље. Овај, изузетно позитиван развој догађаја, показује веће интересовање локалних органа власти за преузимање одговорности над овим процесом и осигуравање његове одрживости.

Иако је постигнуто много, посао није завршен. ИКТ инфраструктура је у великој мјери обезбијеђена, али сада је неопходно капитализирати све досадашње инвестиције тако што ћемо осигурати да се тачни и ажурни подаци из система користе у доношењу

*Свен Мариус Урке,
међународни
члан ВСТС-а БиХ
– координатор
пројекта*

политика и одлука које ће резултирати правим и мјерљивим побољшањем ефикасности. Треба напоменути да информатизација сама по себи није била циљ већ само средство за остварење крајњег циља, а то је ефикасније остваривање правде за грађане БиХ. Имајући на уму овај кључни циљ, од пресудног је значаја искористити овај замах и не изгубити га у предстојећим годинама. Дакле, осим сталног дорађивања CMS-а и побољшања институционалних капацитета у правосуђу за што боље кориштење података у сврху доношења политичких одлука, потребно је радити на новим ИКТ иновацијама као што су електронски потпис за правосуђе, информациони систем за затворе, систем за управљање људским ресурсима и дефинисање модула за размјену података међу различитим институцијама за provedбу закона.

Напредак потиче напредак у било којем подручју, а информатизација правосуђа је одличан примјер који то потврђује. Честитам свима који су својим учешћем допринијели овако брзом остваривању резултата и унапријед се радујем наставку сарадње и остваривању нових резултата у будућности.

Први корази

Због посебно фрагментиране природе правне надлежности у БиХ, било је потребно направити централизоване ИКТ систем који би осигурао кохезивно и ефикасно остваривање правде за све грађане у БиХ.

Независна правосудна комисија (НПК) је 2003. године покренула израду ИКТ стратегије за правосуђе у БиХ. Ова стратегија, чију израду је финансирала норвешка влада, довршена је у априлу 2004. године и уступљена ВСТС-у одмах након његовог оснивања у јуну исте године.

Закон о ВСТС-у дао је Савјету широке овласти да покрене, координира и прати увођење и примјену нових технологија у правосуђе. Овим овластима утрт је пут за имплементацију ИКТ стратегије.

Пројекат је реализован уз подршку и водство Радне групе за стратешко планирање и развој CMS-а за судове. Ова група се редовно састајала и усмјеравала пројектне активности у позитивном правцу.

У почетку смо се фокусирали на основне предуслове за увођење ИКТ-а у бх. правосуђе, посебно увођење локалних мрежа (LAN) у све судове и тужилаштва, те мреже широког подручја (WAN) којом би се све правосудне институције увезале међусобно и са ВСТС-ом, затим набавка и инсталација сервера, компјутера и писача за све правосудне институције.

Осим тога, повећање кориштења ИК технологија морало је бити попраћено адекватним побољшањем осигурања података. У том смислу, кренули смо са примјеном ISO сигурносних стандарда у правосудном информационом систему.

Сулејман Велић,
шеф Одјела за ИКТ
ВСТС-а

Успјех пројекта осигуран је несебичним ангажманом и ефикасним тимским радом свих чланова нашег ИКТ тима. Да би се осигурала одрживост, особље пројекта је постепено пребачено у консолидовано Одјељење за ИКТ ВСТС-а. Овај одјел је организован у четири организационе јединице:

- Јединица за системску и мрежну администрацију
- Јединица за развој и администрацију база података
- Јединица за имплементацију софтверских рјешења
- Јединица за web-портал

У више наврата, количина и сложеност посла постављеног пред нас чинили су се крајње застрашујућим. Ипак, захваљујући сналажљивости, ентузијазму и тимском раду пројектног особља, успјели смо ријешити проблеме и превазићи препреке на које смо наилазили.

Данас, правосуђе БиХ користи информациони систем у свакодневном раду, а његово неометано функционисање имамо захвалити напорима ИКТ, правних и других стручњака у ВСТС-у, који су радили

на дизајну и развоју апликација. У том смислу, посебно желимо поменути наше колеге Едиса Бркића и Мирсада Камбера, који су својим доприносом оживјели визију овог пројекта.

Организациона структура Одјела за ИКТ ВСТС БиХ која обухвата ИКТ/CMS пројект

Достизање највиших европских стандарда

Као и већина система модерног доба, рад судова и тужилаштва у цијелој Европи има потенцијал да се трансформише у систем утемељен на информационо-комуникационим технологијама. Европски стандарди све чешће позивају земље да инвестирају у ИКТ како би остваривање правде учинили што ефикаснијим и транспарентнијим.

“Кориштење ИКТ-а сматра се једним од кључних елемената за значајније побољшање ефикасности правосуђа. Брзи развој технологија отвара нове могућности које су, само неколико година раније, биле незамисливе”. – Европска комисија за Студију о ефикасности правосуђа бр. 7

“Органи власти и судије требали би промовисати употребу електронских система за управљање предметима и ИК технологија, и на сличан начин потицати њихову примјену у судовима.” – Препорука Вијећа Европе, ЦМ/Рец (2010)12

БиХ се настоји придржавати ових европских стандарда у контексту свог придруживања европским интеграцијама. Правосуђе, за које је поштивање европских стандарда одлучујући фактор за улазак у ЕУ, поносно је што у овом смислу предњачи у односу на друге сегменте друштва.

Регионална сарадња

Осим што је достигла задовољавајући ниво поштивања европских стандарда, Босна и Херцеговина је такођер наметнула веома висок стандард информатизације правосуђа другим земљама у регији које је сада настоје достићи. Улога ВСТС-а је да им у тим настојањима помогне.

На примјер, у марту 2011. године потписан је Меморандум о разумијевању између ВСТС-а и црногорског Министарства правде којим је договорена сарадња на пројекту “Јачања правосуђа Црне Горе”. Том приликом, ВСТС је уступило комплетан софтвер за Регистар новчаних казни

(РНК), осигурало пренос знања и вјештина особљу и обавезало се да ће наставити активности усмјерене на подршку колегама из Црне Горе у унапређењу ефикасности њиховог правосудног система кроз кориштење ИКТ-а. Такођер, стручњаци из Одјела за ИКТ ВСТС-а учествовали су у изради Стратегије за развој и примјену информационо-комуникационих технологија у правосуђу Црне Горе.

ВСТС је такођер сарађивао са турским колегама који су свесрдно подијелили своје искуство и знање из почетничких дана информатизације њиховог правосуђа.

Поглед из суднице

Увођење ИКТ-а у правосуђе доноси са собом многе предности, како за судско особље тако и за грађане. Продуктивност нашег рада је знатно унапријеђена, од писарнице па до израде различитих извјештаја. Захваљујући информатизацији, судови су сада интегрисани у систем који увезује све појединачне процесе, за разлику од некоординисаног дјеловања појединачних сегмената што је раније био случај.

Више не користимо оловке, гумице и папирне списе. Све радње везане за неки предмет се сада обављају путем компјутера. Вријеме потребно за упис и обраду докумената видљиво је смањено. Раније смо могли обрадити 40-50 докумената дневно, а данас смо у стању регистровати и обрадити по неколико стотина.

Прошле године смо увели праксу скенирања улазних докумената, јер смо у једном пилот суду увидјели да се на овај начин значајно унаприједила доступности предметних списа и за судије и за странке у поступку. Судије сада могу видјети све достављене документе у спису на својим екранима истог трена када су електронски унесени у спис.

Прије информатизације, грађани су морали телефоном звати службенике писарнице, заказати термин и тек онда доћи да направе увид у спис, што је значило да је неколико људи у том моменту морало оставити сав посао да би осигурали странци информацију коју тражи. Данас је за добијање таквих

*Зијад Грбић,
предсједник
Основног суда у
Дервенти*

информација потребно неколико кликова мишем, у било које вријеме и са било којег компјутера увезаног на интернет. Све ово чини комуникацију између суда и крајњих корисника много бржом и транспарентнијом. Странке у поступку и њихови правни заступници сада не морају физички долазити у суд, осим у вријеме суђења.

Квалитет нашег рада је значајно унапријеђен захваљујући доступности великог броја судских одлука, које нам омогућавају увид у судску праксу других судија у сличним предметима.

Прије информатизације, наш суд се гушио у хрпама неуписаних докумената. Информатизацијом је процес уписивања докумената значајно унапријеђен. Информатизација нам је помогла да ажурирамо све списе са новим поднесцима и сада настојимо доћи у фазу када ћемо бити у стању обрадити све предмете у законски прописаним роковима, што је и крајњи циљ свих правосудних институција у свијету.

Тужилачка перспектива

До увођења CMS-а у тужилаштва, били смо у прилици учити из искустава судија и судског особља стечених током првих година примјене CMS-а у судовима. Електронски систем, који сада повезује тужилаштва са судовима, помаже да радимо брже и продуктивније.

Прије увођења CMS апликације за тужилаштва, тужиоци су морали чекати по неколико дана на судијску потврду налога о притвору, те су морали записивати датуме истека притвора у својим билежницама. Сада се сви притвори могу видјети на почетној страници тужилачког CMS-а чим их суд потврди. Слично томе, сви тужиоци имају распоред својих рочишта, који се благовремено ажурира чим суд потврди или направи измјену у распореду рочишта.

CMS је такођер замијенио велики број уписника, чиме је уштеђен огроман простор за похрањивање списка у тужилачким уредима и осигурано систематично евидентирање, нумерисање и уредно спремање тужилачких списка. CMS је значајно унаприједио комуникацију са странкама јер им се сада информације, за које је некад требало утрошити сате читања и ручног тражења у бројним регистрима, достављају у само неколико минута.

Тужилачки CMS је допринио и побољшању интерне комуникације међу тужилаштвима кроз систем упозорења која обавјештавају упосленике на одређене радње које морају обавити да би могли наставити поступак. Тужилачки поступци се сада обављају на јединствен начин у свим тужилаштвима преко CMS-а, што је прије увођења овог система било незамисливо.

*Рајко Чоловић,
главни окружни
тужилац у Источном
Сарајеву*

Оно што је посебно унаприједило нашу радну праксу је успостава јединствене, интегрисане базе података осумњичених лица, гдје једноставним претраживањем можемо открити да ли је нека особа била раније осумњичена или оптужена за неко кривично дјело.

Намјеравамо наставити интеграцију информација кроз увезивање са полицијским агенцијама, што ће знатно побољшати односе између тужилаца и других органа за provedбу закона. То ће значајно убрзати наше дјеловање и допринијети рјешавању криминала у цијелој земљи јер ће све информације о могућим починиоцима бити доступне на једном мјесту.

“У судовима у које је уведен, CMS је донио многе предности и служи као основа за унапређење управљања и организације рада и веће транспарентности. Надаље, систем може понудити велику количину статистичких информација локалним и централним нивоима одлучивања.” – Шведска агенција за међународни развој (SIDA) Извјештај о процјени пројекта “информационо-комуникационе технологије и систем за аутоматско управљање предметима за судове и тужилаштва у БиХ” из 2009. године

“Процјена је направљена на темељу података који несумњиво указују да је, процентуално гледано, правосуђе направило највећи искорак у погледу кориштења ИКТ-а и реализације пројекта из Стратегије. Према резултатима истраживања, укупно 93.21% запослених у судовима Босне и Херцеговине ради на компјутерима.” – UNDP Извјештај о е-Спремности БиХ из 2009. године.

“ВСТС БХ пратио је успоставу ИКТ система за судове у читавој држави. Систем временских мјерила и систем за управљање предметима сада је уведен у све судове и тужилаштва, што олакшава расподелу, управљање и праћење предмета. ВСТС је такођер надгледао формирање Центра за судску документацију. Корисници сада имају on-line приступ бази података са преко 3,600 судских одлука и правних мишљења” – Европска комисија, Извјештај о напретку БиХ за 2010. годину.

Шта други кажу о информатизацији

ИКТ пројекти, чију реализацију је пратио ВСТС, наишли су на велику подршку међународних посматрача.

Према статистичком извјештају Европске комисије за ефикасност правосуђа из 2010., године, БиХ је оцијењена као најбоља у регији у погледу примјене ИК технологија у раду судија и њихових сарадника. Штавише, ниво примјене ИКТ-а у свакодневном раду судова и тужилаштва сличан је као и у већини западно-европских земаља, укључујући и Велику Британију, Француску, Шпанију, Норвешку, Италију и Швајцарску.

Успостављање инфраструктуре

Задатак наше Јединице за системску и мрежну администрацију је да проводи и прати инфраструктуру, те да ради на даљем развоју и побољшању исте.

Правосудни информациони систем тренутно чини преко 5,300 компјутера, готово 300 сервера и преко 2,300 писача. Сви компјутери имају лиценцирани оперативни систем Microsoft Windows XP и Microsoft Office 2003. Софтверске конфигурације су стандардизоване ради лакшег и јефтинијег управљања и веће сигурности. Да бисмо успјешно реализовали ове активности, морали смо ангажовати значајан број системских и мрежних администратора, регионалних администратора и асистената у центрима за подршку корисницима. Све активности блиско су координисане са ИКТ особљем у свакој институцији.

Сви компјутери и сервери у правосудном систему саставни су дио Identity Management система, односно Active Directory домене. Креирање Active Directory-ја допринијело је дефинисању ефикаснијег и мјерљивијег модела управљања кључним елементима ИКТ инфраструктуре.

ИКТ инфраструктуру чини хардвер и софтвер који је неопходан за успјешну имплементацију и примјену CMS-а и других софтверских апликација. Ово је континуирани процес који је сада у фази обнове застарјелог хардвера и надоградње постојећег софтвера.

*Есмин Берхамовић,
замјеник шефа ИКТ
одјела ВСТС-а за
управљање мрежом и
системима*

Да би осигурали максималну корист од успостављене инфраструктуре, континуирано пратимо и одржавамо сву технологију. Наше ИКТ особље улаже максималне напоре у едукацију корисника различитих нивоа информатичке писмености. Паралелно са изградњом инфраструктуре радило се и на изградњи система подршке и сви упосленици су се брзо прилагодили сталним промјенама.

Развој CMS софтвера често је захтијевао дуго радно вријеме, понекад и до касно у ноћ, како би се припремила неопходна инфраструктура. Посебно желим похвалити стручност и преданост тима који је успио ријешити врло сложена питања у изнимно кратким роковима.

Успостава локалне мреже и мреже широког подручја

На почетку процеса увођења ИКТ-а у правосуђе Босне и Херцеговине, само 10 судова је имало локалну мрежу, а мрежа широког подручја, која данас повезује судове и тужилаштва, уопште није постојала.

Године 2005. Европска комисија финансира је, путем CARDS програма, успостављање локалне мреже у свим судовима и тужилаштвима која је до тада нису имала. Локална мрежа је дизајнирана и успостављена на основу међународно признатих стандарда за структурно умрежавање.

Све локалне мреже су узајамно повезане и као такве чине јединствену мрежу широког подручја (WAN) за

читаво правосуђе у БиХ. Мрежа широког подручја повезује све судове и тужилаштва, те осигурава њихову повезаност са ВСТС-ом. Темељи се на радио-релејном SDH телекомуникационом систему велике брзине, који је финансира ЕУ, а који је успостављен 2007. године. Овом телекомуникационом мрежом управља Агенција за идентификацијске документе, евиденције и размјену података БиХ (IDDEEA).

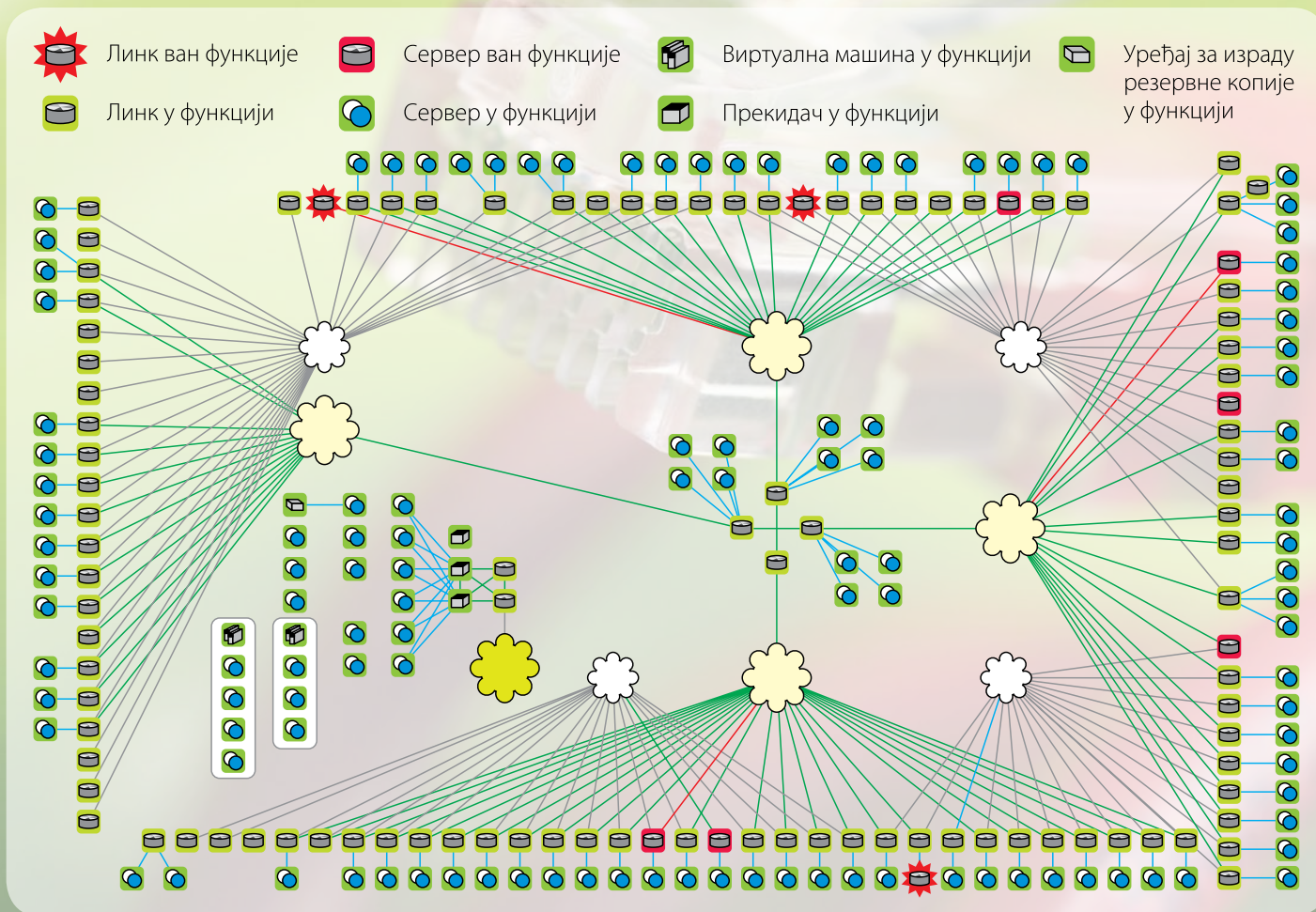
Сваки суд и тужилаштво има резервну интернет везу са подацима у центру смјештеном у ВСТС-у, који се користи у случају пада примарне SDH телекомуникационе везе.

111000 1000111011011000100010111110011011110001011001010101010100000101111100010010001001110001001111

Шематски приказ везе између информационих система судова и тужилаштава у Босни и Херцеговини

Инфраструктурна подршка: централизовано управљање мрежним ресурсима

Сигурни дата центри

Успостава мреже широког подручја омогућила је успоставу централизованог сервера и инфраструктуре базе података у ВСТС-у са кључним заједничким апликацијама које користе судови и тужилаштва широм БиХ – примарни центар за обраду и похрањивање података.

Примарни центри за обраду и похрањивање података:

- апликативни сервери и сервери базе података за CMS и друге софтверске апликације које се користе у правосуђу
- професионални систем за похрану података из CMS-а и других важних апликативних система;
- web сервери за web портал правосуђа;
- сервери за електронску пошту (e-mail);
- сервери за датотеке;
- Active Directory сервер и DNS сервер;
- сервери за обнављање антивирусних програма и ажурирање Windows-а;
- сервери за управљање и надзор над ресурсима мреже и система; и

- главни рутери и преносна опрема за WAN окосницу.

Након проучавања стандарда за сигурност информатичког система (ISO 27001) у смислу обавезне удаљености између примарног и секундарног центра података (минимално 50 км), ВСТС је са Основним судом у Бањој Луци постигао договор о смјештању секундарног центра (резервна локација за случај несреће) у просторије овог суда.

Поред примарног и секундарног дата центра, године 2007. успостављена су и два регионална центра података који су смјештени у просторијама кантоналних судова у Мостару и Тузли. У овим центрима инсталирани су сервери за електронску пошту (e-mail), датотеке и ажурирање Windows антивирусних програма.

За све критичне системске конфигурације и податке редовно се прави резервна копија уз помоћ софистицираног хардвера за резервне копије (backup hardware) и специјализованог софтвера у складу са прописаним процедурама за израду резервних копија.

Побољшан приступ електронској пошти и интернету

Електронска пошта је директна и дословно бесплатна. Правосуђе се у потпуности користи овим каналом комуникације јер сада сви упосленици у правосудним институцијама користе јединствени систем електронске поште који је успостављен 2007. године, а који омогућава размјену електронских порука између корисника из свих судова и тужилаштава у БиХ. Надаље, стандардизовани облик адреса (ime.prezime@pravosudje.ba) за све кориснике учинио је правосудни адресар препознатљивим и прихватљивијим за вањске кориснике.

Сви корисници правосудног система такођер могу приступити својој пошти са било којег компјутера повезаног на интернет са било којег мјеста у свијету.

Одјел за ИКТ ВСТС-а почео је примјењивати модел централизованог приступа интернету путем при-

ступних тачака ВСТС-а. Након што модел буде завршен, сви корисници у правосуђу моћи ће приступити интернету са својих радних станица. На овај начин, корисници ће имати приступ судској пракси сусједних земаља и ЕУ, on-line стручној литератури, web страницама других државних тијела, међународних организација, међународних стручних удружења и многим другим изворима информација релевантних за њихов рад.

Тренутно, приступ интернету преко поменутих приступних тачака доступан је за готово 2,300 корисника у 40 правосудних институција. Приступ интернету за остатак корисника биће омогућен након успоставе друге интернет приступне тачке у дата центру у Бањој Луци.

CMS: срж правосудног информационог система

Систем управљања предметима (CMS) представља срж правосудног информационог система који омогућава потпуно аутоматизоване радне процесе у читавом правосуђу. Прије увођења CMS-а у правосуђе, предметима је управљано ручно, кориштењем старих уписника и руком писаних налога. Мали број компјутера који је постојао у судовима и тужилаштвима кориштен је углавном у својству писаћих машина. Није било система извјештавања, па чак и најједноставнији извјештај о броју отворених предмета за неке судове представљало је веома тежак задатак. Са CMS-ом, ови процеси значајно су унапријеђени.

Систем који смо увели аутоматизовао је читав радни процес, од евидентирања до похрањивања. CMS такођер омогућава електронски трансфер података од тужилаштва до суда, чиме се елиминише потреба за двоструким уносом исте информације и смањује могућност погрешке приликом уноса података.

Ова услуга омогућава странкама у поступку да одмах добију информацију о броју предмета и о судији којем је предмет додијељен у рад, што је процес који је у мануалном систему рада могао трајати по седмицу или двије. Отклањањем људског фактора из процеса додјељивања предмета у рад судији, загарантована је непристрасност у овом дијелу процеса, обзиром да систем додјељује предмете судијама по основу специјализација у правним областима и водећи рачуна о оптерећености судија, а не субјективним факторима.

*Фикрет Шабић,
замјеник шефа Одјела
за ИКТ ВСТС-а за
управљање и развој
база података*

Дуга је листа виших администратора база података, администратора, програмера web портала, правних савјетника, аналитичара, савјетника за имплементацију CMS-а и инструктора за рад у CMS-у који су допринијели развоју и функционирању CMS-а. Од тренутка када је ВСТС преузео CMS, Јединица за развој и администрацију база података развила је читав низ нових функционалности кроз стручни приступ својих развојних инжењера. Овај развојни процес окарактерисан је тимским радом и мултидисциплинарним приступом програмера и правних стручњака. Овај тим свакодневно прати и администрира базе података и апликације правосуђа, рјешава и најзахтјевније проблеме са којима се корисници суочавају, те планира и развија побољшане функционалности.

Желим нагласити улогу наших колега из правног одјела ВСТС-а, који су нам давали стручне смјернице током развијања CMS-а. У имплементацији CMS-а учествовали су и правни стручњаци, који су настојали едуковати кориснике о примјени нових радних поступака у електронском окружењу и осигурати одговоре на правна питања која су се појављивала током процеса.

CMS: Ефикасан приступ судским подацима

Прецизно вођење електронских евиденција осигурава брз увид у стање предмета и свим радњама подузетим у појединачним предметима. Сви предмети су уписани у електронски уписник и све кључне активности судија и помоћног особља забиљежене су у систему. Такођер, систем корисницима осигурава подсјетнике за активности које требају подузети и за рокове до којих те активности морају бити завршене.

Највеће користи за судије и судско особље од судске верзије CMS-а огледају се у сљедећем:

- евидентирање доставе и пријема докумената у сваком појединачном предмету;
- предмети се могу електронски спајати и раздвајати;
- аутоматска размјена докумената између судова и тужилаштва;
- достављени документи се могу регистровати по бар коду;
- омогућено је евидентирање притвора, санкција и казни;
- омогућено је праћење извршења притвора, санкција и казни;
- омогућено је директно генерисање тачних извјештаја о раду судова.

Слично наведеном, највеће користи за кориснике тужилачке верзије CMS-а су сљедеће:

- образац за евидентирање докумената и отварање предмета;
- различите врсте задатака могу се додијелити електронски различитом особљу у тужилаштву;
- расправе се могу пријавити електронски;
- аутоматско обавјештење о повезаним предметима у суду и тужилаштву;
- аутоматска размјена докумената између судова и тужилаштва;

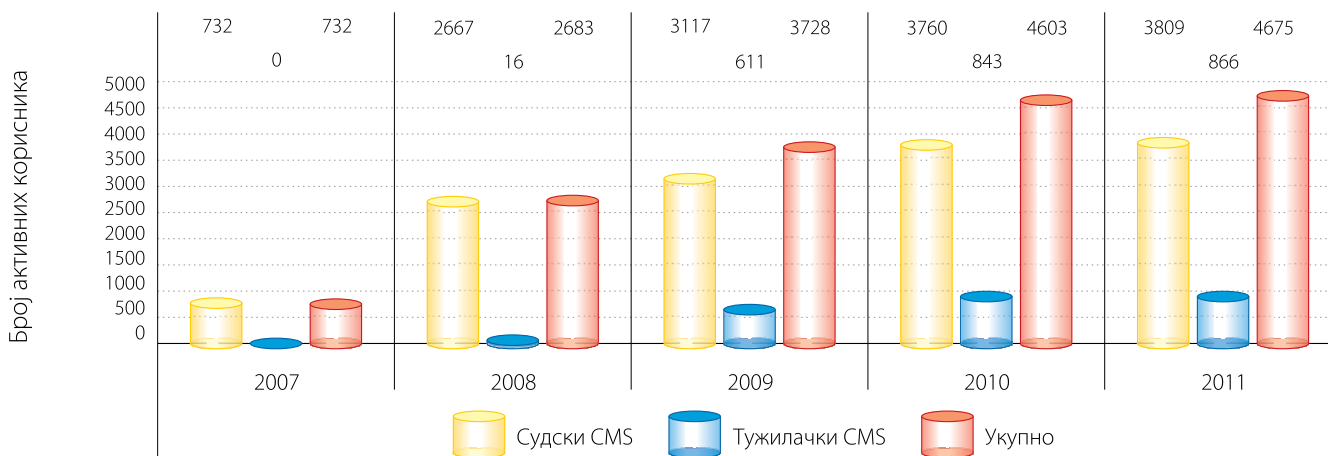
CMS се константно прати, анализира и унапређује.

Значајно повећан број корисника и унесених предмета

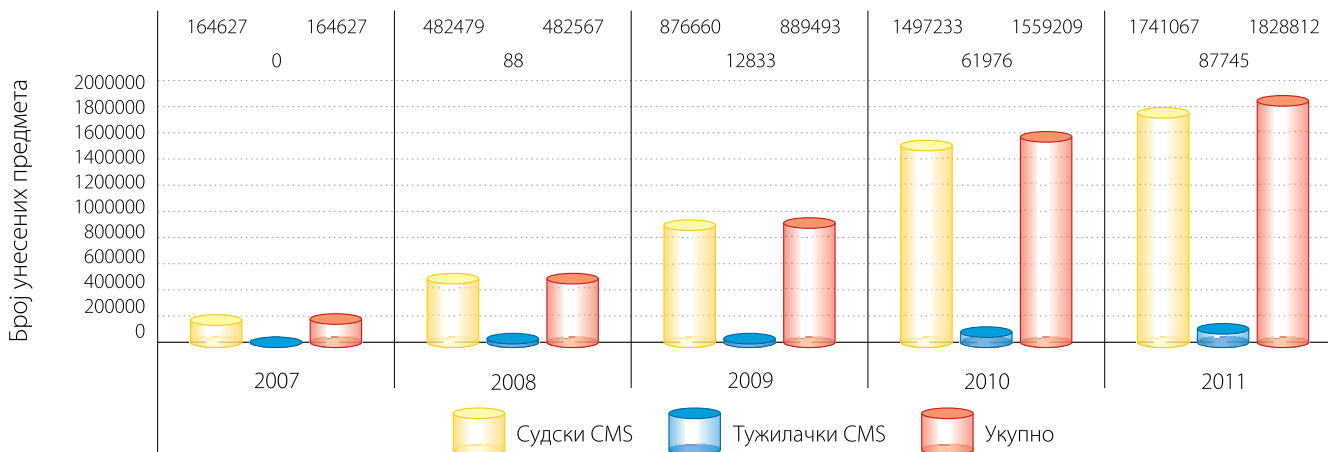
До 2011. године систем је користило преко 4,500 корисника из 73 суда и 19 тужилаштва у БиХ, а

готово сви предмети су евидентирани у систем.

Број активних корисника CMS-а у судовима и тужилаштвима

Број унесених судских и тужилачких предмета у CMS

Регистар казни – пасиван, али ефикасан систем извршења

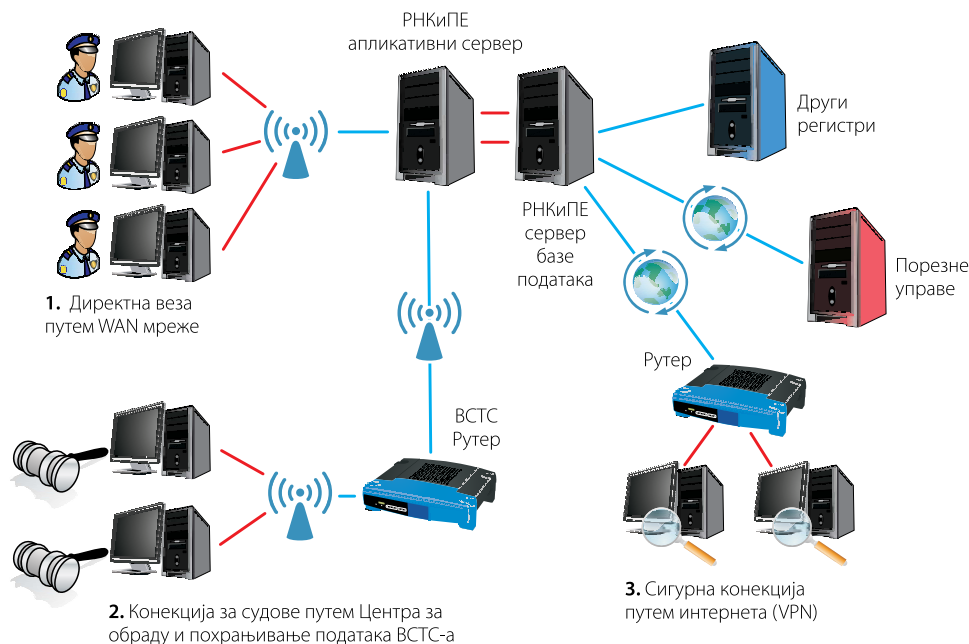
Извршење новчаних казни за прекршаје, као што су саобраћајни прекршаји, дуго је представљало проблем у БиХ. Већина људи није плаћала казне, а због врло великог броја новчаних казни и мале вриједност тих казни, било је неефикасно проводити принудну наплату путем суда. Као посљедица тога, судски систем је постао затрпан превеликим бројем прекршајних предмета.

Увођење ИКТ-а отворило је нове могућности за ефикасно извршење новчаних казни за прекршаје и ВСТС је, уз помоћ међународних донатора препознало ову прилику и 2005. године покренуло развој базе података за регистрацију свих прекршајних казни. Резултат тих активности је централна база података - Регистар новчаних казни (РНК) - гдје институције надлежне за издавање казни (обично полиција и инспекције) могу евидентирати казне за прекршаје грађана или правних особа, те ако те казне не буду плаћене на вријеме, онемогућити прекршиоцима приступ појединим услугама које пружају јавне установе, као што су обнављање возачке дозволе и/или обнављање регистрације аутомобила.

Регистар новчаних казни (РНК) назива се “пасивним системом извршења” због аутоматизованог начина рада. Са оваквим системом, генерално, органи власти не морају активно процесуирати преступнике јер негативне посљедице неплаћања потичу дужника да добровољно плати своје обавезе.

РНК шема захтијева систем са базом података која је доступна ентитетској и кантоналним полицијама ентитетским, кантоналним и општинским инспекцијама, ентитетским порезним управама, судовима и низу других регулаторних институција које издају мањи број прекршајних налога.

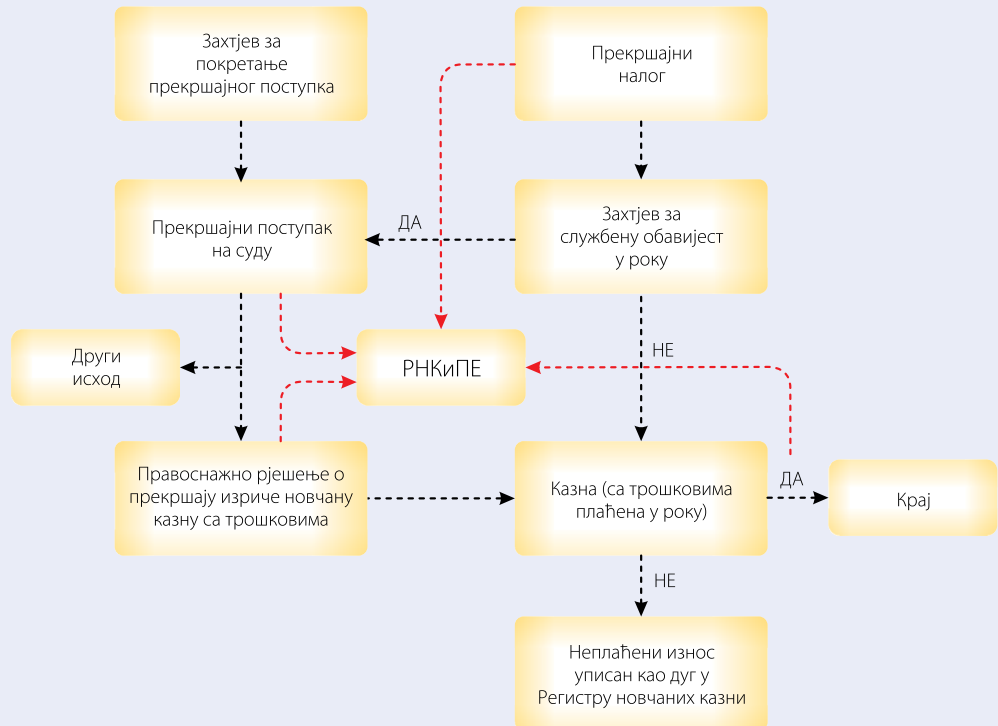
Регистар новчаних казни и прекршајне евиденције (РНКиПЕ) web апликација

Користи од РНК: побољшано извршење новчаних казни

РНК је изврстан примјер како увођење нове технологије може значајно побољшати услове у којима судови раде. Раније, нико није много бринуо за прекршајне казне јер није било ефикасног система за наплату тих казни. Издавање прекршајног налога није имало значајног превентивног учинка на нежељено понашање. Чињеница да људи више не могу лако избјећи плаћање казни, током времена ће, произвести позитиван утјецај на понашање грађана. Надаље, реформа је допринијела и значајном приливу средстава која се сада слијевају у јавну касу, чиме се ствара фонд који је на располагању за пружање других услуга грађанима.

У јуну 2011. године РНК је садржавао податке о готово 3.5 милиона одлука, од чега је било око 350,000 судских одлука. Укупна вриједност изречених казни износи близу 450 милиона КМ, док је укупна вриједност евидентираних плаћених казни била готово 220 милиона КМ, што представља значајан пораст у односу на раније стање. Евидентиране казне уписане у базу података долазе са више од 500 тачака за унос у судовима и другим надлежним институцијама.

Web портал правосуђа: врата правосуђа отворена јавности

2007. године ИКТ пројект ВСТС-а покренуо је развој web портала правосуђа БиХ. Данас је то централна приступна тачка за све оне који траже информације о правосуђу.

Као саставни дио овог концепта, свака институција развила је своју web страницу, којој се може приступити преко заједничког web портала правосуђа или директно путем њихових web адреса на домени "pravosudje.ba". У раздобљу од 2008. до 2011. године број web страница повећан је са почетних 7 на 74.

Службеници Јединице за web портал активно прате освјежавање и одржавање web страница правосудних институција како би осигурали стал-

но додавање нових и релевантних садржаја за посјетиоце портала. У том смислу, у периоду од 2009., 2010. и до 2011. Организован је низ тренинга за web уреднике и администраторе с нагласком на управљање и уређивање садржаја web страница.

Да би портал учинили што приступачнијим корисницима судови и тужилаштва покренули су web странице на основу стандарда за распоред и изглед странице ВСТС-а објављених под јединственом доменом "pravosudje.ba".

Да би осигурали ваљане информације и услуге за правосуђе и јавност, упоредо са растом портала правосуђа развијани су нови модули и надограђиване постојеће функционалности.

	Окт 2010	Нов 2010	Дец 2010	Јан 2011	Феб 2011	Март 2011	Апр 2011	Мај 2011	Јуни 2011
Укупни број кликова	9,932	11,220	34,504	47,926	53,113	53,932	46,594	47,718	51,341
Број кликова на главни портал	н/а *	н/а *	19,159	26,545	29,494	29,473	25,356	26,968	28,891
Web странице судова и тужилаштва	64	72	73	73	73	74	74	74	74
Просјечни број кликова на појединачне странице судова и тужилаштва (мјесечно)	155	156	207	292	322	329	285	277	302

Статистички подаци о просјечној стопи посјета правосудним web страницама

*Главни портал пуштен је у рад почетком децембра 2010.

Сервиси правосудног web портала

Имајући на уму потенцијални проблем неправилног или нередовног ажурирања садржаја на web страницама, подузете су додатне мјере како би се омогућило аутоматско ажурирање података на судским web страницама. Правосудни web портал јавности и правној заједници нуди сљедеће сервисе:

- дневно ажурирани распоред судских расправа
- web именик правосудних институција, те именик судских вјештака и тумача;
- модул за приказ статистичких извјештаја о судским предметима на основу података из CMS-a;
- on-line анкете за једноставно и ефикасно прикупљање повратних информација;
- on-line преглед предмета регистрованих у CMS систему;
- мултимедијске галерије које омогућавају стандардизовани приказ визуалних и аудио материјала;

- систем за номинацију новости, који олакшава објављивање различитих информација из правосудних институција на главном порталу;
- правосудни форум – виртуални простор за размјену мишљења намијењен правницима и другим заинтересираним лицима.

Све ове иновативне услуге доступне су на више-језичним, флексибилним почетним страницама.

Главни портал правосуђа израђен је на основу анализе захтјева који су дошли из судова, процјене и дизајна који су израдили чланови групе за web портал и Јединице за развој и администрацију база података, уз поштивање свих техничких и сигурносних претпоставки и начела осигуравања најефикаснијег web рјешења за правосуђе у БиХ и кориснике његових услуга.

Правосудни форум: додатни комуникациони канал

Након формирања првих web страница судова и тужилаштва, у јуну 2008. године креиран је on-line форум, који је доступан на адреси: <http://forum.pravosudje.ba>. Форум је замишљен као мјесто на којем правници могу размјењивати мишљења о правним и другим питањима, али и као канал путем којег јавност може комуницирати с правосуђем. Све судије, тужиоци и судски сарадници, као и web администратори регистровани су као чланови овог форума.

Неки тематски под-форуми намијењени су искључиво за дискусије о темама из области правосуђа, попут:

- размјена информација и искустава међу правницима;
- комуникација између web администратора и web уредника у правосудним институцијама;
- “Како урадити” водичи за различите области (унос података, обрада података, анализа, писање), итд.

FORUM	TEMA	POSTOVI	POSLEDNJI POST	
Pravila foruma	Molim da se prije upotrebe foruma upoznate sa pravilima foruma.	1	1	od forum_moderator @ u Pon Maj 25, 2008 11:36:03

LINKOVI	TEMA	POSTOVI	POSLEDNJI POST	
csd.pravosudje.ba	Pravosudni portal - Centar za sudsku dokumentaciju			
hpc.ba	web stranica Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine			
...	...	5	5	od eob.dautovic @ u Pon Sep 27, 2010 08:41:18

PRAVOSUĐE	TEMA	POSTOVI	POSLEDNJI POST	
Pristup sudskim predmetima putem web-a		3	16	od vesna @ u Pon Aug 01, 2011 21:05:45
Dostava sudskih pismena: otvorena pitanja	Moderator: moderator_dostava	1	1	od moderator_dostava @ u Sri Jun 30, 2010 15:49:12
Centar za sudsku dokumentaciju		2	18	od DonKhot @ u Ned Maj 09, 2010 12:23:35
Legislativa		1	1	od DonKhot @ u Pon Jan 10, 2011 03:25:49
Edukacija		5	15	od Dragan V @ u Sri Dec 08, 2010 14:28:40
Razno		45	316	od nevenkagarasic @ u Pet Aug 12, 2011 14:11:20

Поред наведеног, форум нуди прилику јавности да овим путем изрази своје мишљење, затражи савјет и размотри различите теме везане за правосуђе, без цензуре. Форум је такође намијењен за прикупљање повратних информација о садржајима објављеним на web страницама правосудних институција.

Широк распон тема разматраних на овом форуму очигледно доприноси транспарентнијем увиду у послове правосудног система који раније нису били доступни јавности. Штавише, повећан проток информација о догађањима у правосудном систему усмјерен према јавности доприноси повећању одговорности службеника унутар система.

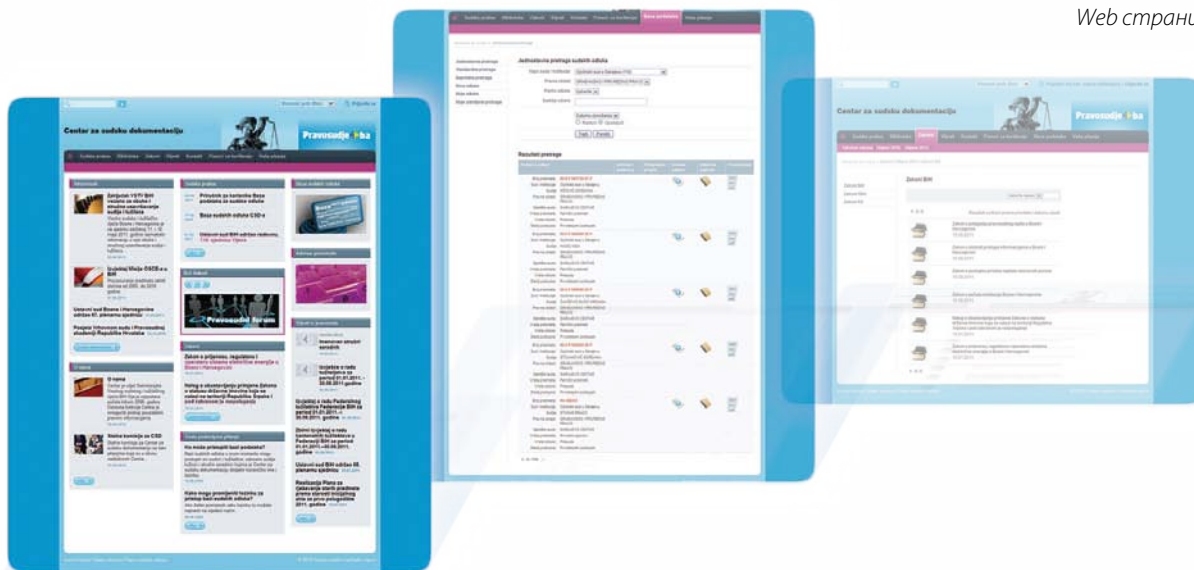
Информациони систем Центра за судску документацију

Недостатак централизоване збирке судских информација проблем је који је у БиХ присутан већ годинама, а резултирао је неусклађеном судском праксом у цијелој земљи. Већина европских земаља већ нуди on-line приступ базама података најважнијих или чак свих судских одлука. ВСТС, као институција препознала је предност централизовања једне овакве збирке.

Као резултат тога, успостављен је on-line Центар за судску документацију (ЦСД) који службеницима у правосуђу и другим лицима заинтересованим за владину права нуди брз и једноставан on-line приступ, путем web странице www.pravosudje.ba/csd широком спектру правних информација које им могу помоћи у обављању свакодневних послова.

База података садржи одлуке Суда БиХ, Уставног суда БиХ, ентитетских врховних судова и Апелационог суда Брчко Дистрикта. Поред тога, она обухвата и све одлуке судова нижих инстанци које су претходиле одлукама виших судских инстанци, правна мишљења на одређене пресуде, итд.

Активности ЦСД-а довеле су до повећања укупног броја корисника базе података. Према анализи промета на web страници и употребе базе података, око 46% судија, тужилаца и сарадника посјетило је базу судских одлука најмање једном, док је око 30% њих користило базу података неколико пута, а њих 10% приступа бази на мјесечној основи, доприносећи тиме промоцији досљедне примјене закона.

Web страница ЦСД-а

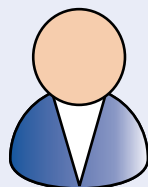
Ауторизовани приступ електронским списима за странке у поступку

Главна предност за кориснике судских услуга дошла је 2009. године са развојем web услуге, која је омогућила грађанима и правној заједници увид у информације о предметима уписаним у CMS. Увођењем ове услуге, судско особље је едуцирано за издавање шифри за приступ предметима заинтересираним странкама.

Иако од пилот примјене ове услуге, Одјел за ИКТ ВСТС-а континуирано пружа подршку крајњим корисницима путем адресе електронске поште predmeti@pravosudje.ba. Ова адреса поште исписана је на свакој потврди коју службеници писарне суда издају крајњим корисницима, и користи се само као канал за пружање подршке корисницима ове web услуге. Овај комуникациони канал омогућава директно достављање идеја за даљи развој овог web сервиса и његовог интерфејса.

Ова услуга омогућава корисницима on-line приступ једном или више предмета на усмени захтјев у писарници суда гдје се врши провјера идентитета грађана увидом у личне исправе. Након провјере идентитета, службеник у писарници суда странци издаје документ који садржи број судског предмета (БСП) и јединствени приступни код (ЈПК). Помоћу одговарајуће комбинације БСП-а и ЈПК-а корисници могу приступити информацијама о датом судском спору, али и креирати кориснички web рачун. Креирање web рачуна корисницима омогућава приступ информацијама о већем броју судских предмета једноставним уносом корисничког имена и лозинке.

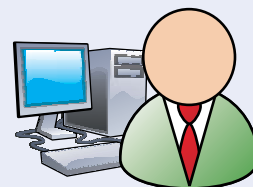
Процес издавања јединствених приступних кодова, креирање јединственог корисничког рачуна и on-line приступ већем броју судских предмета.

Адвокат или странка у више судских предмета

Захтјев за издавање ЈПК-а и провјера идентитета

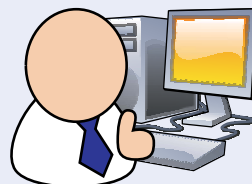
Издавање једне или више потврда за приступ предметима

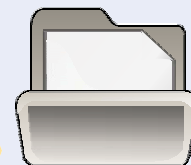
Писарница суда

Први корак:
Остваривање on-line приступа једном од судских предмета путем ЈПК-а и БСП-а

Други корак: Креирање корисничког налога
Трећи корак: Потврда налога путем електронске поште

Четврти корак:
Брз приступ већем броју предмета

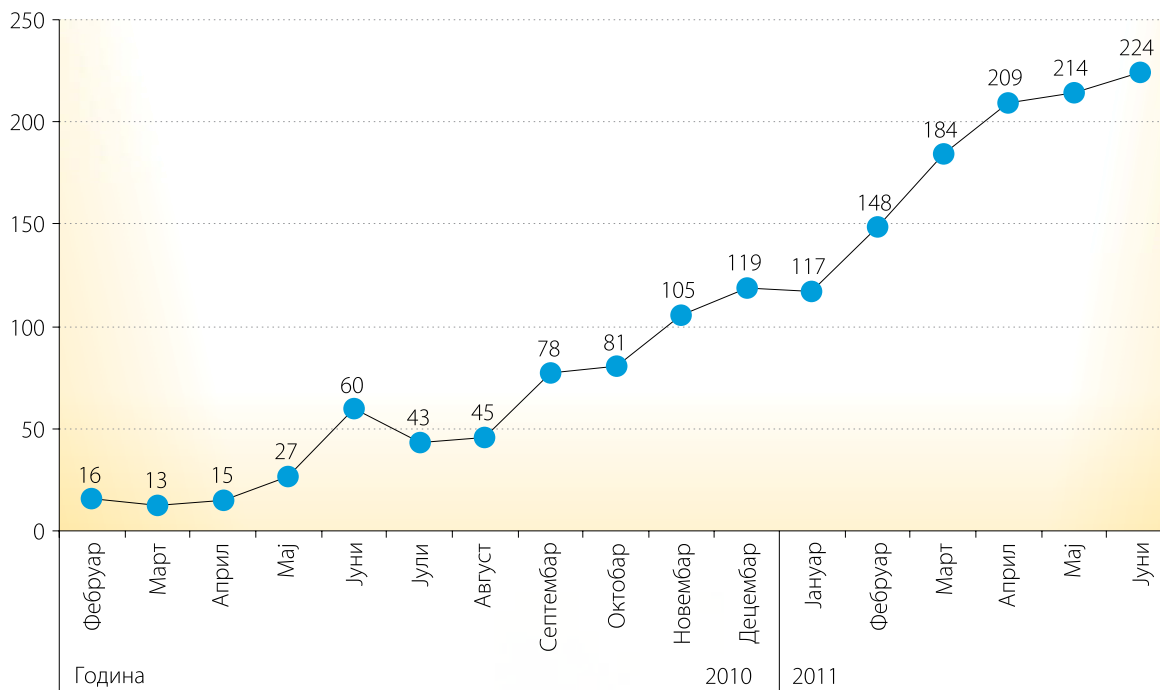

Праћење промјена докумената у списима у стварном времену

Готово 4,000 корисника у првој години примјене web сервиса

До јула 2011. издато је преко 13,000 јединствених приступних кодова за web приступ судским предметима. Готово 4,000 различитих странака регистрованих у

CMS-у затражило је и добило један или више приступних кодова. Графикон показује добру прихваћеност сервиса и континуирани раст његове употребе.

Просјечан број успјешних корисничких пријава у систем показује значајан раст у броју корисника који користе ову услугу на дневној бази.

ИКТ и CMS у служби стандардизације радних процеса

Информатизација правосуђа у БиХ и увођење CMS-а, усмјерени су на промоцију ефикасности и аутоматизације постојећих операција ради постижања вишег нивоа квалитете судских услуга.

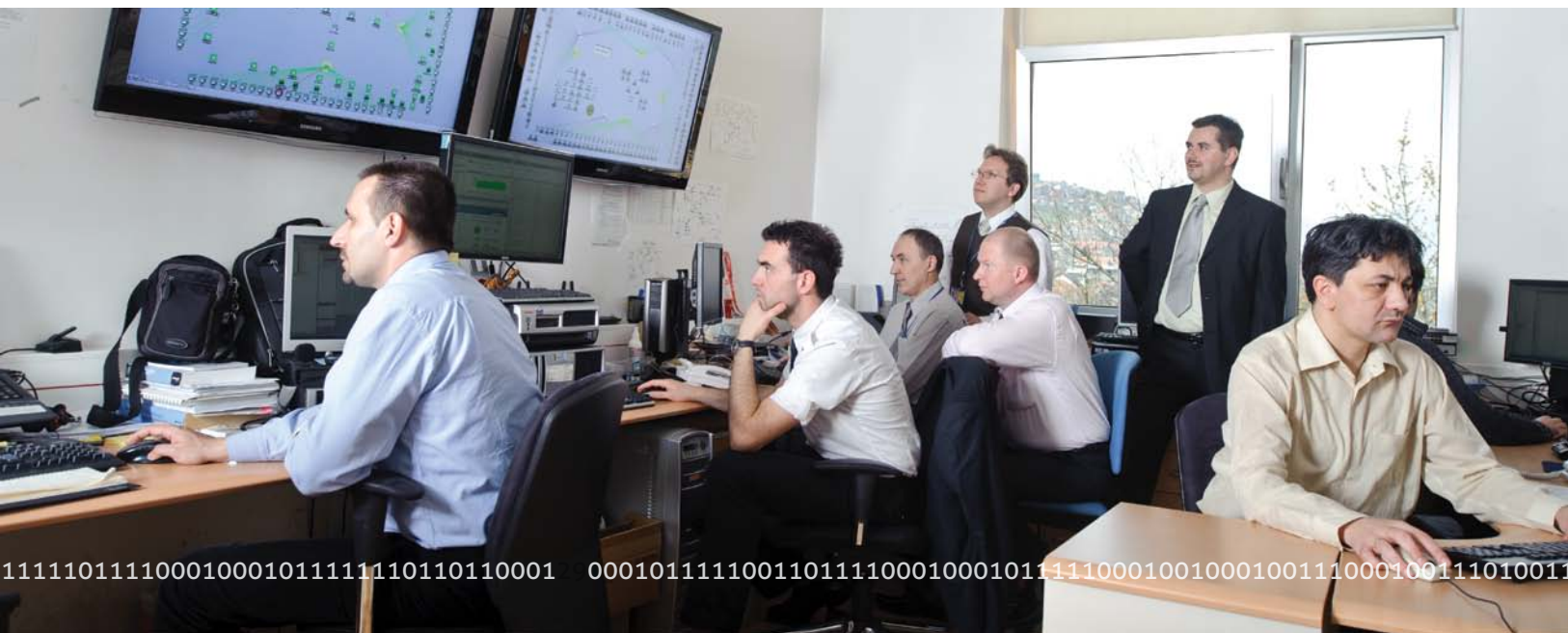
CMS се развио у информациони систем којег користе сви судови и тужилаштва широм земље. На практичној разини, CMS увелико помаже побољшању процедура рада у судовима и тужилаштвима. У основи, CMS осигурава похрањивање и доступност информација и докумената, стварајући тиме претпоставку за одговарајуће и брзо дјеловање, сходно динамици рада у овом систему. Тиме се побољшава ефикасност свих службеника суда и тужилаштва у односу начин рада прије увођења CMS-а.

Центар за судску документацију један је од добрих примјера ИКТ иницијативе, која промовише ефикас-

ност и ефикасност у правосуђу. Оснивањем овог центра убрзан је приступ правним информацијама, чиме је омогућена уједначенија примјена закона.

Кориштење ИКТ-а/CMS-а биће од посебне користи у будућим настојањима да се смањи број неријешених предмета који је акумулисан током година. Овим ће се омогућити праћење заостатака, утврђивање укупног броја неријешених предмета, као и старосне структуре тих предмета.

У суштини, без подршке ИКТ-а било би готово немогуће измјерити милионе промјена које дневно настају у раду на судским предметима и анализирати учинке проведених политика усмјерених на смањење броја заосталих, односно неријешених предмета.

ИКТ промовише транспарентност и одговорност

Транспарентност и одговорност, уз владавину права, представљају кључне и узајамно испреpletене карактеристике доброг управљања, које је могуће остварити кроз provedбу пројеката у области е-Управе.

CMS је постао један од најважнијих алата за промовисање транспарентности, а тиме и одговорности. У суштини, овај систем редовно информисе упосленике у правосудју о дешавањима у вези са конкретним предметима. Захваљујући CMS-у, предсједницима судова свакодневно су на располагању резултати рада судија, а ВСТС добија редовне извјештаје о раду судова. То омогућава бољу интерну транспарентност и поставља темеље за позивање на одговорност оних службеника који остварују слабије резултате.

Надаље, CMS странкама у поступку осигурава правремене и тачне информације, чиме директно доприноси повећању транспарентности.

Web портал правосудја још један је примјер иницијативе која је повећала транспарентност рада правосудних институција за јавност у цјелини. Web сервис "Приступ предметима путем интернета" представља велики напредак у смислу отварања судова према грађанима јер чини доступним податке о судским предметима на лак и јасан начин. Овај сервис представља један нови ниво транспарентности у пословању судова, гдје странке могу приступити најновијим информацијама о њиховим судским предметима у било којем тренутку, с било којег компјутера са приступом интернету.

На крају, како би web услуге и информације учинили доступним свим грађанима, укључујући и оне који немају начина да приступе информацијама објављених путем интернета, постављено је 50 инфопултова у јавним просторима судница широм земље.

Наредни кораци

Од 2004. године до данас, бх. правосуђе је доживјело ИКТ “револуцију” под диригентском палицом ВСТС-а, која је корјенито унаприједила начин рада у правосуђу. Ипак, овај посао још није завршен. Будуће активности у е-Правосуђу морају одговорити на потребе грађана БиХ, пословне заједнице и правника гледе приступа информацијама, омогућавајући им остваривање њихових права и обављање њихових дужности. Такође, потребно је проширити функционалности правосудног информационог система како би се осигурала сигурнија размјена података између правосудних електронских евиденција и електронских регистра у другим државним институцијама, посебно у агенцијама за provedбу закона. То се може постићи кроз даљњи развој нових модула информационог система, посебно CMS-а и web портала, као и кроз успоставу двосмјерне електронске комуникације између судова и корисника њихових услуга.

У том смислу, планирана су сљедећа побољшања CMS-а:

- развој и имплементација модула за скенирање и електронску доставу докумената за странке у поступку;
- развој и имплементација модула за електронску размјену података између CMS-а и полицијских евиденција;
- развој и имплементација CMS функционалности за предвидљивост рокова;
- успостављање модула за судску полицију у CMS-у.

Будуће активности ће такођер укључивати подршку судовима у осигурању техничких услова за ефикаснија суђења, укључујући и опремање судница са аудио и видео опремом, која ће омогућити provedбу закона о заштити свједока под пријетњом и угрожених свједока, увођење видео конференције за судске расправе и опремање тужилаштава додатном аудио и видео опремом која ће се користити у провођењу истрага.

Већа ефикасност за будућност

Постепено увођење електронског потписа у информациони систем бх. правосуђа једна је од најзначајнијих промјена планираних у будућности.

е-Потпис ће убрзати одређене поступке у пословању судова и тужилаштва, олакшавајући:

- доставу поднесака суду у електронском облику;
- електронску доставу судских одлука;
- електронско потписивање свих докумената који су саставни дио унутрашњег пословања судова и тужилаштва;
- сигурна провјера корисника информационог система путем е-потписа (smart картице, итд.).

Још једна планирана новина је успостава информационог система за управљање људским ресурсима у правосуђу. И ВСТС, као и сви судови и тужилаштва на дневној основи обраде значајне количине личних информација о судијама, тужиоцима, и другим службеницима у правосуђу. Сврха увођења заједничког и јединственог система за управљање људским ресурсима је стандардизовање начина прикупљања релевантних личних података и омогућавање једноставног приступа онима који требају те информације као основу за доношење одлука, смањујући на тај начин административне трошкове.

Једнако је важно радити на развоју модула за размјену података између различитих тијела за провођење закона. Сва релевантна министарства и полицијске агенције потписале су споразум о сарадњи у вези са размјеном података између полицијских и тужилачких евиденција, предвиђајући успоставу централне приступне тачке за сигурну размјену података. Приступна тачка ће бити успостављена као web сервис при Дирекцији за координацију полицијских тијела која ће бити повезана са свим релевантним електронским регистрима.

ВСТС има водећу улогу у имплементацији пројеката из области е-Владе и даље ће се залагати за иновативне начине примјене ИКТ-а у циљу подизања нивоа ефикасности рада правосуђа и побољшања његове доступности грађанима.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Имплементација ИКТ стратегије и информатизација правосуђа је омогућена кроз финансирање Европске Уније и влада Босне и Херцеговине, Шведске, Холандије, Норвешке, САД, Шпаније и Турске.

Израда ове брошуре је финансирана од стране Шведске међународне агенције за развој и сарадњу (SIDA) и Министарства за развој и сарадњу Холандије.